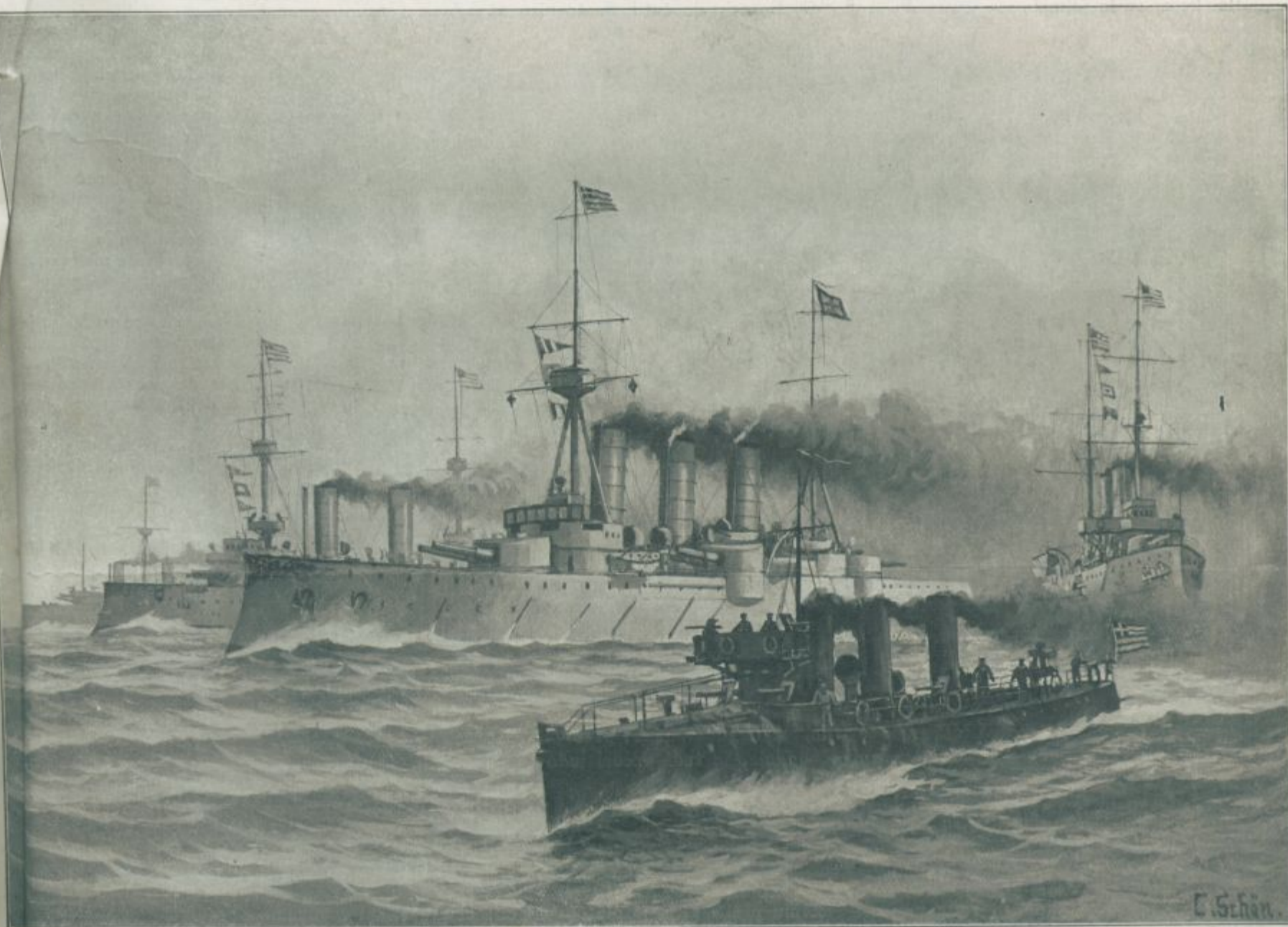

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrtnih 14. septembra 1916

Glavni tipi ladij grškega vojnega brodogovja.

Bukarešta. ☉ Romunskega kralja grad in njegovo letovišče Peleš. ☉ Meteorološki zavod. ☉ Mesto Sulina ob izlivu Donave. ☉ Pogled na Novo Oršovo. ☉ Železna vrata v Donavi. ☉ Pokrajina v Dobruži. ☉ Spominski vodnjak. ☉ Ruski profesor Mečnikov.

Brajlovski Kristus.

Poljska legenda.

Ali ste bili, gospod, kdaj na Podolju in ali poznate naš Brajlov? Ne? Tako torej niste čuli niti o naši kapelici, niti o Kristusu, ki se nahaja v tej kapelici? ...

Čuden, prečuden stoji v kapelici in ni ga človeka, ki bi Mu pogledal v lice in se ne bi zganilo njegovo srce. Jaz nisem več mlad; v brkah imam že srebrne niti in plešo na glavi, čemur sem se že privadil. — Kakor sem bil rojen, tako tudi umrem v Brajlovem pod peroti našega Kristusa. Pa tudi meni igrajo solze v očesih, kadar vidim Njega s povešeno glavo in pribiti mi rokami, s trnjevo krono in pa še lice, kakšno lice! Kolikor je bilo na svetu bolečin in muk, to vse je sprejelo nase Njegovo lice. Pa te tudi gleda Gospod z emajlovimi očmi, kakor bi ti govoril: Vidiš, koliko trpim za te, človek? S čim mi poplačaš moje bolečine? Poglej v svojo dušo, zgrozi se nad seboj, padl na tla, kesaj se in jokaj! ...»

davnih kraljev poljskih, mogoče še za časa Jana Sobijeskega in mogoče še poprej. Odpusti mi gospod, jaz nisem učen človek, torej veš, da naš Brajlov ni sam na svetu, marveč da se nahaja še drugi Brajlov na Turškem, kjer pogani ugonablajo ljudi ...

Naš brajlovski gospod, svobodni hetman Potocki, je hodil s hlabro družino po Dnjestru, ob Donavi in Črnem morju, ugonabljal poganske ladje ter požigal njih vasi. Dokaj slave si je pridobil Potocki; sam sultan v Stambulu se ga je bal kakor ponočnega duha. In radi tega je imel več zaslug v nebesih, zakaj koliko krščanskih duš je rešil on težkih verig muslimanske sužnosti, to vé le sam Bog; pamet nas grešnikov je za to preslaba. Potocki se je bojeval v Turčiji, mahal s krivo sabljo, blagoslovljeno v čenstohovem, po turških turbanih, odpiral ječe in razbijal verige. Neko noč je spal na preprogi v svojem čolnu z lahnimi vesli ter začul glas:

»Hej, ti hetman, hetman! Dokaj si ti, vrli vitez, storil za Boga, toda največje reči še nisi izvršil, najdražji suženj se še nahaja v turški sužnosti in sicer v ječi ... Ako tega rešiš, potem ti Bog odpusti vse tvoje grehe.«

Potocki je čutil, da to niso navadne

»Kar praviš, to je resnica. Toda stóri to, kar ti velim, dobro bo za tvojo dušo.«

Potocki se je prebudil ter jel pre-mišljevati. In hotel je izpolniti božjo voljo, pa vedel je, da Brajlov ni taka trdnjava, da bi jo on mogel premagati. In Turki za obzidjem so tudi hrabri, zlodjevi sinovi, nič slabši od naših.

Dolgo je premišljeval hetman. Pa se sreča s svojim zvestim orožjenoscem Dlu-gošem in ta ga vpraša:

»Čemu hodiš okrog tako zamišljen, gospod?«

»Molči, Dlu-goš, ker to presega tvojo pamet.«

»Ej, gospod,« mu odvrne Dlu-goš, »tako pač nisi govoril, ko te je imel krimski kan ujetega v Bahčisaraju slično tici v zlati kletki in sem jaz s svojim bedastim raz-umom iztuhtal, kako te rešim.«

Potockega je jelo biti sram, zaupal je Dlu-gošu svoje sanje in ta je bil takoj pripravljen.

»Saj imamo, gospod, mnogo cekinov! Kjer moč ne zadoščuje, ondi pomaga zlato. Sleci vitežko opravo, obleci judovski kaftan, pa pojdiva v Brajlov kupovat ljudi!«

Junaka zares prideta v Brajlov, Paša ju vodi po ječah in natezalnicah in za moškega zahteva groš odškodnine, za žensko samo pol groša, toliko je bilo

ujetnikov v tem Brajlovu, da so jih dajali tako poceni. Potockemu je že pošel denar ... Takrat se mu je angel prikazal ponoči.

»Nu,« reče mu Potocki, »storil sem, kar si zahteval. Si zadovoljen?«

»Ti še nisi vsega izvršil,« mu poreče angel.

»Kako to? Kje je torej tvoj krščanski suženj? V mestu so sedaj vse ječe prazne, pokupil sem vse jetnike.«

»Ali si pogledal v klet pod hišo od paše?«

»Ne, nisem pogledal, toda kdo bi mogel ondi biti. Klet je že zaprta malone več let.«

»Vrl vojak si in dober kristjan, toda marsikaj neumnega poveš. Ti s svojo človeško pametjo ne tuhtaj, marveč poslušaj, kar ti velim.«

Potocki je šel drugi dan k paši in ga prosil, naj odpre

klet. Paša je poslušal ter si božal brado.

»Odpreti klet! Čemu je ne bi odprl? Za denar se zgodi vse. Samo kaj ti, žid, hočeš najti ondi?«

»Kar najdem, to kupim, effendi. Ne boj se, saj ti plačam.«

Paša se je nasmejal:

»Videl sem že bedake, toda takega, kot si ti, žid, še nisem videl. Zlata že nisi potrosil malo, nakupil si jetnikov za deset tisoč in sam ostaneš gol in berač in samo zahvali Boga, da te ne zaprem. Mar nisi čul, da se vozi po Dunaju klatež in lopov Potocki ... Ta je pripravljen oropati in obesiti tudi vas, žide ...»

Bukarešta, glavno mesto Romunije, je trdnjava in prestolnica; prebivalcev ima krogi 250.000, ki so po večini grško-katoliškega veroizpovedanja, je tudi precej judov in celo protestantov.

To razpelo je napravil vrl umetnik, na katerem je počival Duh božji. A lasje, gospod, na tem razpelu niso iz svile, lahko jih potipaš, da so pravi lasje. — Mogoče, gospod, da si eden izmed onih, ki ne verujejo v čudeže. Toda verjemi ali ne verjemi, ti lasje rastejo od leta do leta. Ko dorastejo enkrat do tal, kdo vé, kaj se zgodi takrat. Eden pravi, da pride konec sveta, drugi, da naša ljudovlada vstane iz groba ter vnovič pogleda na svet s stroгим očesom. Toda naj vam povem, na kak način je dospel naš Kristus v Brajlov.

Bilo je to davno, še za časa staro-

sanje, da govori z njim angel božji, in mu reče:

»A kdo je ta suženj? Pokaži mi ga, in meni ne bo žal za sabljo?«

»Pojdi,« reče mu angel, »k brajlovskemu paši.« »Aha!« mu odvrne Potocki, »kakor vidim, ti še ne veš, da je ta paša razpisal na mojo glavo dvajset tisoč cekinov. Ne več očitvidno niti tega, da imam malo vojakov, v Brajlovu pa se nahaja deset tisoč Turkov razen janičarjev? Ali si videl, kakšno je v Brajlovu obzidje, kakšni nasipi in na njih topovi in možnarji! ... Jaz nisem našel svoje glave na polju, da bi jo izpostavljaj v gotovo smrt.«

»Ehe, in tebi, effendi, gotovo še ni znano, da je že mesec dni, kar obirajo telo Potočkega ribe v morju? Bil je preveč predrzen. Ni mu bilo dovolj ugonabljanje mesta ob Donavi, šel je napadat anatolsko obrežje. Toda tu je naletel slabo; srečal se je na morju z veliko silo. Pridno je pobijal njegove vojake trebisonski paša ter razmetal po morju vse lahke čolne. Ladjo Potočkega je prevrtal s kroglo in vsi ljudje, ki so bili v njej, so se potopili.

Paša se je razveselil. Ni si mislil, da bi to utegnila biti laž. Verjel je in se čudil, da niso poslali s tako važno novico k njemu glasnikov iz Stambula. Toda židje so tak narod, da vsako novico poizvedo en dan poprej nego se zgodi. Mozes pove to Iciku, Icik Srulu — glasnik sicer gre, toda oni so ga prehiteli za sto milj.

»Dobro, žid, razveselil si me! Ničesar vama ne odrečem. Sam pa grem, da se z mulami zahvalim Allahu za smrt Potočkega, saj to si je ta pes tudi zaslužil. Vidva pa si le odprita klet in poiščita si ondi, kar je vama pogodu.

Šla sta v klet. Ondi je bilo temno in mokro, hotelo se jima je spodrsniti; soliter je visel na steni. Kako bi tu mogel prebiti živ človek? Ne vztrajal bi niti en teden. In Potocki je skomignil z rameni.

»Torej menda ni angel božji govoril z menoj v spanju. Pojdiva, Dluškoš, dokler je nama še prijazen, da si paša ne bi domislil, kakšna tiča sva!« In že sta krenila proti durim, ko Potočkega prime stari oroženosec za kaftan.

»Stoj, gospod! A kakšen čudež se sveti ondi v kotu?«

Potocki se je ogledal in ostrmel. Ni se mogel zdržati na nogah, marveč je padel z licem na tla. Za gospodarjem je padel tudi Dluškoš. Svetloba pa je bila zmerom večja in večja, kakor bi bilo solnce zasijalo v kleti. Ta svetloba je prihajala od svetega razpela Kristusovega, katero so neverniki vrgli v klet, da je že mnogo let ležalo nikomur poznano med smetiščem.

Junaka sta si dela razpelo na rame ter ga nesla ven iz poltemne kleti pod jasno nebo. In Potocki se je radoval ter molil:

»Glej, glej, kakšnemu jetniku sem jaz pridobil pot iz ječe. Veliko milost si mi izkazal, moj Bog, da si mi naložil tako sveto breme.«

Paša je videl, kakšen čudež sta našla junaka v kleti, in se zamračil.

»Da, krščanskega Boga jaz ne potrebujem, ker imam Mohameda. Pa tudi to je res, da je bolje, ako ga dam vama, ki

sta žida, nego psom gjaurom. Oni bi ga že postavili v cerkev in ga molili. Toda — če le ne tiči v tem kaka čarovnija?«

»Spominjaj se, effendi,« izpregovori Potocki, »da si nama dal svojo mož-be-

nike. Kaj torej naj stori? Pogledal je Dluškoša. Ta je tudi stal ter stopal vsled zadrege z ene noge na drugo.

»Ne, effendi, tako ne pojde!« je povzel Potocki, toda v tem hipu je zapihljaj tih vetrič in medtem je začul od zunaj znani glas:

»Privoli!«

Junak zamahne.

»Ej, naj pa bo! Postavi tehtnico, effendi. Dasiravno te nočem žaliti, pravim vendar, da si lakomen kakor volk. Toda kaj mi je storiti? Kadar plačam, bo to tvoja sreča! Žal mi je za zlatom, toda žal mi je tudi izpustiti iz rok to, kar sem našel. Sedem koz slečem zanj iz bogatih gjaurov naše pokrajine.«

Postavili so razpelo na tehtnico, ta se je zažugala in polna steklenica je potegnila skledico do tál.

Paša se je nasmejaj.

»Nu, žid, odpri možnjček!«

Neviden angel pa je pošepetal Potockemu:

»Ne boj se. Vzemi iz možnjčka prvi denar, ki ti pride pod prste, in ga vrzi na prazno skledico.«

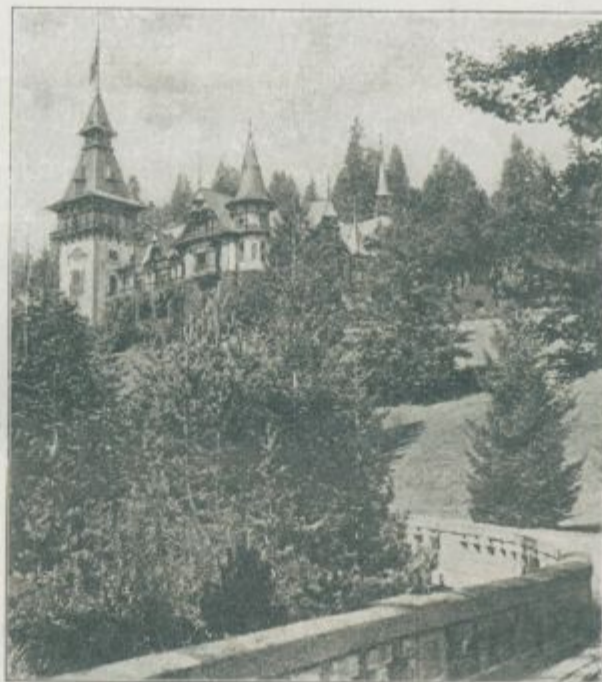
Potocki je vzel cekin, ga položil in skledica s cekinom je padla ter obstala ravno z ono skledico, na kateri je bilo razpelo. Paša se je prestrašil, ko je videl to čudo, toda medtem, ko si je on gladil brado in klical Mohameda na pomoč, sta Potocki in Dluškoš že vzela kip. Okrog nju so stali vsi od njihju pokupljeni sužnji.

»Ostani zdrav, effendi, z najinim cekinom in ne imej naju v slabem spominu!«

Vsled božje volje jih je zakril teman oblak in prišli so do Donave, kjer so čakali predrzenežne urni čolni.

Paša se je zbrihtal, poklical nekaj pametnih mull in ulemov.

»Pogodite, mulle, iz korana, kak čudež se je zgodil. Žida sta mi vzela

Zgoraj: Kraljev grad v Bukarešti. — Spodaj: Kastel Peleš, romunskega kralja letovišče.

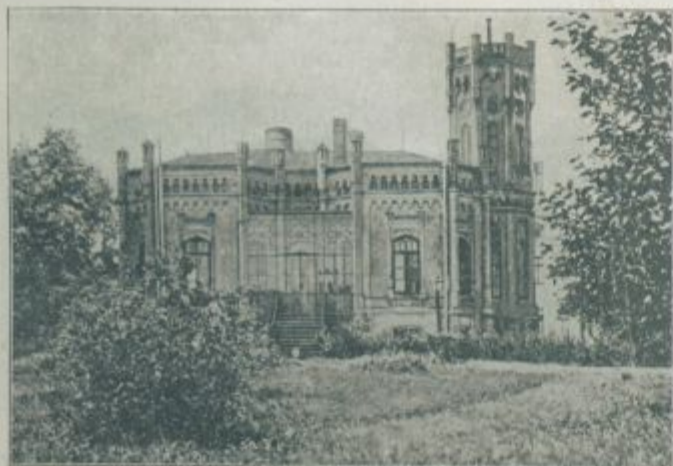
Peleš se nahaja v Sinaji, t. j. ob vznožju 2519 metrov visokem karpatskem pogorju južne Ogrske, ob železnici Predeal, in je obdan z romantično naravo, ki jo pretaka deroča reka Prahova.

sedo, češ, da vse, kar najdeva v kleti, je najino.« — »Kaj besedo? Beseda je moja. Ako hočem, dam, ako nočem, pa ne dam. Toda zve-mita ta kip. Vendar ne brezplačno.«

»Na denar ne gledava. Plačava ti, kolikor zahtevaš.«

»Nočem mnogo, pa tudi ne malo. Kolikor bo tehtalo razpelo, toliko mi nasuješ cekinov, ne enega več, pa tudi ne manj.«

Potocki izbuli oči. Ne more biti drugače, nego da je paša vsled lakomnosti prišel ob pamet. Za denar mu sicer ni bilo žal, toda kje vzeti zlato? To, kar je imel, je dal paši za jet-

Meteorološki zavod v Bukarešti.

Metropolitanija, najimenitnejša cerkev Bukarešte; zidana je bila v l. 1656 in stoji na vzvišenem svetu omenjenega mesta.

krščanskega Boga in mi dala zanj samo en cekin.«

Mulle so pogledali v koran in uganili. »Bedast si, paša. Bilo bi bolje, ko bi se ne bil rodil. Saj nista žida prišla kupovat k tebi krščanskega Boga, marveč to je bil sam svobodni veliki hetman Potocki s svojim orožjenoscem, zvestim Dluškošem.

Dasiravno je bil Potocki hraber junak, vendar se je prestrašil tudi on, ko je videl, kako je drvila nadenj, slično koblicam, bisurmanska moč. Od hrbta se vali kakor zidovje, od strani mu kaže rogove. Potocki je zatrobil in njegovi čolni so se združili s čolni pogumne družine.

»Bratje, ne premagamo paše, na sle-

čolnov je prihajalo čimdalje več. Že so videli turške turbane in rdeče fese. Lesketale so se puške in jatagani. Od čolnov se je razlegal klic:

»Allah! Allah!«

»Stoj!« zapove Potocki. »Kvišku vesla, gospodje!«

Čolni so obstali, dvignjena vesla so štrlela kvišku nalik sčeti. Na turških čolnih pa so se tudi že dvignili kavelji slično mačjim krempljem. Puške so počile, sinje morje se je pokrilo z ognjem in dimom. Bisurmani so videli, da askeri drug za drugim padajo s čolna, da se krvavi penasta voda, da lezejo preko ognja, grabijo s kavelji za robove.

»Allah! Allah!«

Nalik blisku šviga sablja v rokah Potockega, kot tikve padajo pod udarci ogoljene glave. Sliko Kristusa pa zakrije Potocki s svojimi prsi. Koliko krogel se je razletelo ob njegovem vernem oklepu. Sekal je brez prenehanja, popevajoč:

»Sveti Bog, sveti močni, sveti neumrljivi, usmili se nas!«

Na njegov glas se oglase vsi kozaki. In od te pesmi se je zaugalo sinje morje:

Veter se je zaobrnil, od severa je zapihal krivec. Morje se je zmračilo, potemnelo, vzdihalo. Val je podajal valu snežene kosmulje.

Na fregatah so začutili, da se bliža velika ujma, ter razobesili zastavo v znamenje, naj čolni stopijo nazaj k ladjam.

»Čemu ugonabljeni po nepotrebnem ljudi?« spregovori paša. »Saj sedaj nam gjauri itak ne uidejo. Pašave fregate so močne, morska ujma jim ne more škoditi, toda čolne gjaurov razmeče kakor treske. — Streljajte ođ vseh ladij!«

Sulina, glavno izlivno donavsko pristanišče nasproti Dobruže, ki veže plovni promet s Črnim morjem, odkoder je živahen izvoz posebno s petrolejem iz Rusije, z žitom i. dr.

Pa še to ti povemo, da nam je le to razpelo vzdrževalo Brajlov. Zdaj, ko si ga dal v roke kristjanom, pomeni to toliko, kakor bi bil njim dal v roke ključke od mesta.«

Paša se je razjezil.

Propadla je sedaj moja glava. Bodite usmiljeni, mulle, molčite vsaj za malo časa o tej naši pomoti. Saj jaz še strgam to stvar iz gjaurskih rok in vse bo zopet po starem. Toda ako izve to sultan v Stambul, mi pošlje motvoz za moj beli vrat.«

Veter je pihljaj nad Črnim morjem in široka jadra na čolnih so pomagala, da so čolni Potockega urno plovili po Dnjestru proti zalivu in rojstna krajina že ni bila več daleč. Sveto razpelo je stalo zadi na čolnu in popotnikoma je šla plovba izpod rok. Dluškoš se je oziral po širni morski daljavi, a ondi, kjer se je nebo strinjalo (zlivalo) z vodo, se mu je zdelo, da je videl sovražnikova jadra.

»To ni dobro, gospod. Brajlovski paša hiti za nami na svojih fregatah. Veslajte urneje. Bežimo, dokler nas še ne zagledajo bisurmani!«

Toda kaj? Ni še pretekla ura in že so zažvižgale nad čolni krogle raz turških fregat. Samo da nobena ni zadela. Krogle so letele preko čolnov. Padale so v morje — vodni stebri so bili višji od jamborov.

Paša je kričal nad topničarji.

»Kakšni topničarji ste; babe, ne pa vojaki. Saj tudi doboste plačilo, brž ko se vrnemo domov.«

In zapovedal je svojim askerom vsesti se v lahke čolne.

hernega izmed nas pride po dvanajst Turkov. Ne uidemo jim; ti zlodjevi sinovi jadrajo urneje, jadra imajo širja in tudi več veslarjev. Očividno je, da je napočil čas, ko bo treba trpeti za vero Kristusovo, položiti svojo glavo pod turški jatagan. Ako je treba umreti, pa umremo, toda živi se poganom ne damo v roke. Nimamo ne duhovnika niti popa — imamo pa Kristusa Gospoda. Kesajmo se pred njim svojih grehov. Bežali pred bisurmani ne bomo. Spoprime-mo se z njimi z ostrimi sabljami; drago bo plačal paša naše glave. Ena mati se razjoče na Podolju, deset mater pa v turški deželi! A svojega čolna s svetim kipom jaz ne dam Turkom ne živ ne mrtev. Naj se rajši sveti kip razleti v ozračju na tisoč kosov, rajši naj izgine v globočini morja, nego bi imel zopet dospeti v poganske roke!«

Oblekla sta snažne srajce, sleherni se je spomnil in kesal svojih storjenih grehov in jih položil k nogam Kristusa. Turških

Pogled s Stare Oršove v ogrskem komitatu Krassó-Szörény pri železnih vratih; nasproti Nova Oršova (turško Ada Kaleh), otok in trdnjava, od l. 1878 pod avstrijsko oblastjo.

Na morju se je čul pok. Topovi so grmeli, valovi rjovel. Temnomodri valovi so do neba vzdigali svoje srebrne grebene. Čolni se razsujejo po morju. Stari orožjenosec Dluškoš pa si viha svoje sive brke.

»To ni nič. Morje nam ne napravi krivice, ono nas ne izda, mi smo že stari prijatelji z morjem.«

Pritisnil je krmilo. Čoln je vzplaval, čuvan od Kristusa, za njim popihajo kosaški čolni, toda slično črnim oblakom leté nad nje bisurmanske fregate, z njih pa padajo kaljene krogle.

»Stoj! Ne boš več dolgo streljal, zlodjev sin!« zavpije Dluškoš ter sam zmerom močnejše pritiska krmilo in poriva čoln proti severoizhodu.

»Zemlja! Zemlja! Evo, vsled dirjanja so zakipeli sivi valovi nalik jasnemu srebru.

»Toda Dluškoš, kam podiš ladjo? Saj se ona razleti na skalah pračov.«

»Ne uči ti starega Dluškoša, kako je treba postopati z jeznim morjem. Pritiskajte vesla, bratje atamani! da bodo čolni švigali naprej slično pšicam!«

Čolni žvižgajo, kosajo se z valovi in vetrom. Turške fregate pa za njimi.

Povzpel se je val ter hipoma prenesel Potockega preko skalovja. Samo dno se je nekoliko drgnilo ob skale.

Turki so zapazili, da so se dali zapeljati in da so dospeli na nevarno mesto, toda bilo je že prepozno. Težke fregate se niso dale ustaviti, v urnem begu so butnile ob podvodne skale in bile ondi razbite. Na drobne kosce so jih razbili srditi valovi, na dno so popadali težki topovi, niti eden izmed »askerov« ni prišel živ na obrežje. Utonil je paša z vsem svojim spremstvom kakor Faraon v Rdečem morju.

Potocki pa je na drugi strani v tihi pristaji čakal, dokler ne preneha ujma, potem pa je veslal proti produ Dnjestra, hvaleč Boga za svojo rešitev. Dospel je v svoj rojstni Brajlov ter z veliko častjo postavil Kristusa, rešenega iz sužnosti, v svoji rodbinski kapelici. Ondi stoji še sedaj enako češčen od gospode in kmetov, od katoličanov in pravoslavnikov, ter bo stal, dokler bo Njegova sveta volja.

BOY.

Roman. — Španski spisal Luis Coloma.
Prevel A. Kalan.

(Dalje.)

II.

Na stoličku, ki je na njem poprej sedela njegova tovarišica, je sedel Boy nekaj časa kakor bi bil prikovan, s komolcema naslonjen na kolena; strmel je v tla in je bil tako vtopljen v svoje misli ali pa se je tako malo brigal za misli drugih, da se je zdelo, kakor bi bilo zanj okoli njega vse tuje.

Ko sem ga tako gledal, šinila mi je v glavo misel, da plesalka ni prav za prav odšla od njega, marveč bolj zbežala; v svoji domišljiji sem si dejal: Ta beg mora biti v zvezi s čudnim vedenjem Boyevim; tako sem si kar trenutno zasnoval zgodbo o nesrečni ljubezni in o dramatičnih dogodkih, prav kakor človek dela v teh mladeniških letih, ko slutiš in gledaš v svoji domišljiji v vsakem grmiču idilo in ob vsakem cestnem voglu dramo.

Sočutno se torej približam zapuščenemu ljubimcu, pripravljen, da bi mu bil tola-

žitelj, voditelj in zaupnik. Položim mu svojo roko na ramo, da bi vzbudil njegovo zaupanje in ga kar moč laskavo vprašam:

»Ti, kaj pa si tako zamišljen?«

Leno in počasi, kakor bi se dramil iz spanja, obrne glavo, me krepko prime za roko, hoteč vstati, ter mi končno zelo počasi odgovori kakor iz globokega praznega soda:

»Če bi bilo kaj jesti.«

Ta skrivnosten odgovor me takoj zopet postavi v prozo življenja, vendar se pa svojega suma nisem mogel popolnoma

Železna vrata.

To je točka pod Oršovo se raztezajoča skalnata ožina v Donavi, znamenita vsled v 670 — 1130 metrov široki strugi se nahajajočih in do 3000 metrov poševno se raztezajočih pečin, Pregrada imenovanih, ki znašajo do 250 metrov širine; omenjene skale štrle od 1'5 do 5'5 metrov iz vode, ter tvorijo poleg drugih ovir, kakor: padanja vodotoka, vrtincev itd., za plovbo ladij skrajno nevarno točko.

otresti. Boy je bil vedno tak, kakor sem ga poznal; ponosen je bil na svojo neodvisnost, in hotel je, da je za vsako svoje dejanje sam odgovoren, in najbolj zoperno je bilo njegovemu ponosu, ako ga je kdo pomiloval; teža ni ne iskal, ne zahteval.

Zakrožil je kako robato, zbadljivo pesem ali bleknil kako ojstro satirično be-

krasne posode. Tam je Boy takoj vrigel v kot čepico, lasuljo in masko.

Sedaj sem ga lahko mirno opazoval, in tako so se nasrkale moje prijateljske oči njegove podobe, da mi je ostala vedno živa v duši... Še večkrat sedaj si zatisnem oči, da si v duhu zopet ustvarim pred seboj podobo Boya, in vselej se mi pokaže tak, kakršnega sem videl tisti dan po štiriletni ločitvi.

Lasulja je precej pokvarila gladko frizuro s prečo po sredi, kakor je bila takrat elegantnim gospodom v navadi, in

neredni, zmršeni lasje so se ob odsevu luči svetili kakor rumeno zlato. Od solnca in morskega zraka se je videl pozlačen tudi njegov obraz od srede čela do vratu, in ta kovinasta barva je dajala lepo zakroženi glavi nenavadno moško lepoto, ki se je človek zanj nehote vnel. Nekaj tako lepega sem mnogo let pozneje zopet našel

Dobruška pokrajina v Romuniji.

Razteza se ob Črnem morju in je skoro popolnoma neplodna višinska ravan, v poletnem času podobna stepi; prebivalstvo, po številu pičlo, se bavi ponajveč s konjerejo in govejo živino, osebno pa z ovčerejo, kojih je kar cela krdela.

sedo, ki jo Francozi mojstri v takih stvarih imenujejo »boutade«; seveda so ob tem prijateljem otrpnile vse lepe tolažilne prijateljske besede že na ustnicah.

»Ozmerjajte me rajši kot židovskega psa, rajši imam to, nego da bi me milovali, rekoč: Oj ti, ubožec,« tako je večkrat dejal že v mornariški šoli, če smo ga milovali, ker je bil za kazen večkrat v zaporu.

Vstopila sva z Boyem v okusno okrašeno, še prazno obednico, kjer je polno mizic čakalo na lačne. Midva sva si izbrala prav zadnjo pod palmo, ki se je dvigala iz

v krasnem zlato-bronsnem kipu Praksitelovega Hermesa, ki je vzbujal občudovanje umetnikov na dunajski razstavi.

Poredni licemerec se je medtem še vedno trudil s svojim baje mučnim glodom in gnal to igro-skrivalnico tako daleč, da je močno juho pogoltal v debelih požirkih, prav kakor spijemo kako zoperno pijačo.

Ves čas sem ga opazoval, ne da bi bil besedo zinil. Žal, da so zadnja štiri leta pustila prav značilne sledi na njegovem obrazu, tako da se mi je nehote vrnila

misel o oni sicer oglodani primeri »o predčasno zveneli cvetki«, ki pa je bila tu prav na mestu.

Toda on je imel na sebi še vedno nekaj skrivnostnega, kar ga je vsakemu prikupilo. Kdor je prijateljski z njim občeval, ni sam vedel, kdaj ga je Boy dobil v svojo oblast kot neomejen gospodar. Tudi čelo njegovo ga je še vedno kazalo zvestodušnega in obenem porednega, dobrohotnega, pa tudi drzno odločnega; zato je general Laviche, takrat ko sva se sedemnajstletna Boy in jaz oglasila pri generalu v San Fernando, da bi rada izročila svoji še neprekušeni sablji pomorskih kadetov njegovi

Andrej Cvajnar

iz Preske, umrl je 17. julija 1916 vsled ran v Tridentu.
Na svidenje onkraj grobal

Anton Cvet

načelnik Orla v Škocijanu, umrl v bolnici v Przemislu 31. dec. 1914.
Odpočij se v zemlji gališki!

Jakob Pirc

iz Črnege vrha nad Idrijo, vojskoval se je na treh bojiščih ter vsled ran umrl na Dunaju.
Blag spomin junaku!

Joško Pirc

kadetni aspirant iz Vel. vasi pri Krškem, padel 6. julija 1916, pokopan v Stanislavu.
P. v m.!

komandi, o njem dejal: »Tak se mi zdi kakor na angela cepljen zloidič.«

In tak je bil istinito; pri Boyu sta bila v eno bitje zgnjetena blesteč angel in prikupen nagajivec.

Takrat pa se mi je zdelo, da je bil angel žalosten in brez poguma, kakor da bi rad poletel v nebo, da se pa zaradi nezmerne ljubezni do svojega nehvaležnega tovariša ne more dvigniti z zemlje; videl sem pa v njem tudi drugega, nagajivca, pa ni bil več veseljak in predrzen kadet, ki je bil zraven pri vsaki neumnosti; ta je bil potr, obupan kakor divje žrebe, ki prvičkrat začuti ujzdo; trudil se je, da bi te vzroke svoje divjosti in onemoglosti zakril v najtišji kotiček svojega srca.

Pojedel je hlastno nekaj žlic juhe in vlil vase nekaj kozarcev bordo-vina, potem pa je Boy ves razburjen govoril in si ni dal prav nobenega odmora. Da, namignil mi je, da bo nadaljeval celo noč — ki se je ravnokar pričela — brez presledka in mi je najprej orisal skico svojih doživljajev v zadnjih štirih letih. Kakor bi šlo za poglavja v knjigi, je porazdelil naslove tako-le:

Pot na Filipine na goleti »Santa Filomena« okrog rta Dobre nade, ker je tako hotela ministrova sitnost; tu sem spada seveda dolgčas, viharji in sledeča jeza.

Šesttedenski vojni pohod proti Mindanavskim zamorcem — edini uspeh: tri tedne mrzlice, rana v stegnu iz puščice divjaka in sijaj slave nad glavo, neotipljiv in neviden.

Šest mesecev dopusta doma; od teh štirje v Madridu, dva v Trouville, ki so ju sladile vsakdanje nespornostnosti; že po naravi precej hudobno mačeho; konec pa je bil ta, da sva se popolno sprla s trdim in vsled bolehnosti nestrpnim očetom.

Dve leti v Parizu vojaški pristav pri poslaništvu, kjer sem užival svet, delal neumnosti, skozi okno metal svoj denar in denar oderuhov, dokler ni bilo več ne reala v žepu ne kredita nikjer v mestu.

Pravočasno vzbukne revolucija in zato

se odpravi tudi poslaništvo; nenadoma odidemo v Bayonne, da »zvesti in dobri podložni« sprejmemo s prestola pregnano Izabelo II. in jo spremimo v Pau.

Brez povoda Boyu tu posežem v besedo.

Spomnil sem se, da je grof Bureva tedaj, ko je bil Boy v Parizu, opravljal važne posle pri poslaništvu; to sem spravljal v zvezo z begom plesalke, s slabo voljo Boyevo in da sta bila s konteso istodobno v Andaluziji, zato sem zopet s polnimi jadri meril morje svojega romana in sem hotel sedaj zadati odločilen udarec.

Kakor nekdanj, tako sem si tudi ta hip

imel tvoj poslanik zelo v čislih, v Madridu mu pa priznajo samo darove »flavto igrajočega osla«.

Pravil ne ume on,
a osliček igra,
slučajno pa pravi ton
ubere ... glej ga, saj zna ...

»Le verjemi mi: Ni tako, da Bureva slučajno ubere pravi ton, marveč tako je, da v Madridu le slučajno prav slišijo... Bureva večinoma pravo zadene, ker plemenito čuti, misli in dela kakor kavalir. On je veljaven mož in brez dvoma ima še lepo pot pred seboj.«

Ta hvala, ki jo je tako odkrito Boy prisodil možu grofice, me je iznenadila in napravil sem neumnost, ki si jo še danes očitam kot hudodelstvo. Kar mogoče nagajivo vprašam:

»In grofica Bureva, ali ima tudi ona še lepo pot navzgor?«

Boy me zopet presenetljivo pogleda, a na moje neumestno vprašanje mi vendar hladno in ravnodušno odgovori:

»Ne vem, ali si ona želi še kaj drugega razen da je dobra rodbinska mati... To je žena, ki jeziki še niso glodali na njej.«

»Ti ne občuješ ž njo?«

»Redko... Seznanil sem se ž njo v Trouville, ko sem se s Filipinov vrnil k očetu; tudi v Parizu sem jo tuintam videl pri večerji na poslaništvu.«

»Ali je lepa?«

»Zelo lepa!«

»In ali je to noč tudi kje tukaj?«

»Tako je dejala moja tovarišica Giralinos, v ktere hiši se je zbrala družba naših mask; vendar jaz grofice Bureve nisem videl ne tam ne tukaj.«

Vse to je govoril Boy čisto naravno in je gospico Giralinos imenoval svojo tovarišico popolno brez vsake zadrege; mislil sem skoraj, da me je zgovorna Porrata varala, zatrjujoč mi, da je dama ob roki Boyevi bila grofica Bureva.

Toda človek se ne odpove tako lahko slabi sodbi; tudi se s trdom zasnovana romantična drama na mah ne podre človeku pri petindvajsetih letih; tudi ni nič kaj prijetno iskrenemu in dobremu človeku, če mu kar nenadno odrežejo nit njegovih tolažilnih besed, ki je imel že pripravljeno lečilo za namišljeno bol.

Zato sem prodril Boya z ostrim pogledom, ki bi me bil zanj celo Agamemnon zavidal; toda oko mojega prijatelja bi bilo tudi lahko preneslo orlov pogled; zato sem se moral zadovoljiti samo s sumom, ki ga mi je nudilo moje bistro modrovanje.

Giralinos je bila zelo visoka, ubegla plesalka pa je bila precej majhna; ona ni bila v nobeni bližnji zvezi z Burevo, ta pa mu je bila tako blizu, da je na migljaj kake pol ure po pričetku plesne veselice ob njegovi roki sama ž njim ostavila veseljske.

Boy je bil zelo prožen, prekanjen, molčeč in viteški kakor bayard, junak brez strahu in graje — če je bilo vmes kako žensko krilo... Treba biti na straži!

(Dalje.)

Po svetu.

Nove vojske.

Poleg Rumunije vse kaže, da bomo kmalu v vojski tudi z Grki. Zlato naših sovražnikov ženkeče po Grškem in znano je, da so Grki izvrstni trgovci, boljši nego domoljubi. Sicer pa imajo naši nasprot-

Kapelica na naši fronti v gorah Karpatov.

niki Grško tako trdo v kleščah, da si skoro nič več pomagati ne more. Pridobili so na svojo plat razumnega in pri narodu obče priljubljenega Venizelosa, ki je baje izvrsten diplomat in je v zadnji balkanski vojski svoji domovini priboril velike dobitke s primeroma neznatnimi žrtvami. Ta Venizelos se je očitno postavil v nasprotje do kralja, ki je zvest svoji dani besedi in hoče, da se Grška ne nagne na nobeno stran. Zadnja poročila so v tem pogledu zelo vznemirljiva. Veliki listi pišejo, da je kralj bolan, da ga hoče ententa na vsak način prisiliti, da se odpove prestolu. Kakor vse kaže, bo kralj Konstantin primoran to storiti. In ako zasede prestol njegov sin, tedaj kocka pade tudi na Grškem in takrat bo mera in število naših sovražnikov dopolnjeno. Napačno bi bilo, dejal je Tisza v ogrski gosposki zbornici, ako bi to dejstvo zmanjševali, napaka pa tudi, ako bi je pretiravali. Mi gremo sovražnikom neustrašeno v oči ramo ob rami z našimi zavezniki, ki so si tudi v teh dneh najhujših poskušanj ostali stanovitni v zvestobi.

2. septembra. Pri Oršovi so se naše čete v petdnevnih bojih proti Romunom umaknile na desni breg Črne; od Kronstadta in Hermanstadta gre sovražnik počasi naprej. — V Bukovini in v Karpatih so Rusi na več krajih napadali; pri Mariampolu smo odbili sovražnika, pri Zborovu z napadom zopet zravnali prejšnjo fronto. — Pri Koritnici so Rusi vdrl v to vas, pa so jih naše čete zajele in ujele 10 častnikov in 1100 mož. — Na Goriškem splošno topniški boji, posebno živahni pri Plaveh. Na Koroškem je vdrl Lah na Malem Palu v naše vrste, pa so ga z napadom zopet vrgli nazaj. — Pri Valoni so Lah vdrl čez reko Vojuzo, pa so se morali hitro umakniti.

3. sept. Romuni so obstreljavali Hermanstadt. — Južno od Rafajlove so Rusi osvojili hrib Ploska. — Lahe ki so iz Valone udrl čez Vojuzo, so naši vrgli na-

4. sept. Rusi napadajo v Karpatih noč in dan. Povsod so naši odbili sovražnika. — Ruske čete se na Rumunskem pomikajo v smeri Silistria in Jurjevo.

5. sept. Angleško-francoske čete so zasedle Atene in si osvojile pošto in brzozjav. — Napade v Karpatih pri Fundul Moldovi in Brežani so naše čete zavrile. — Sorame vrh na Tirolskem so naši zopet osvojili. — Na francoskem bojišču so Nemci izgubili vas Chily, drugod so bili

Goriško bojišče: Vojaška služba božja v Podmelcu.

vsi napadi odbiti. — Bolgarske in nemške čete so osvojile območje Tutrakanj v Dobruži. Bolgari so zasedli mesto Dobrič. — Letalci so napadli Bukarešt in oljarne pri Ploesti.

6. sept. Na karpatski bojni črti je so-

in da bo konj kmalu znan le zgodovini. Bilo jih je mnogo, ki so trdili naravnost, da ne bomo potrebovali v vojni konjev, ker jih bo motor nadomestil popolnoma. Bili so pa tudi, ki so gledali vse motorne naprave, kolikor so se tikale vojske, le kot sumljive, in jim niso prisojali nikave praktične vrednosti. Prvi kakor drugi so bili v zmoti. Stotisoči konj se mučijo v tej vojni, se borijo, trpe in izpolnjujejo svojo dolžnost, da pomaga h končni zmagi. Kako bi bila rešila konjenica tako sijajno svojo nalogo, če bi ne bilo konj? Kako naj bi bilo sledilo topništvo svoji zadači, ako bi ne imelo izvrstne konjske vprege? In trenu bi ne bilo mogoče vršiti svoje naloge, če bi ne bilo vztrajnih in potrpežljivih konj.

Zdaj poreko nasprotniki motorjev: Kaj nismo rekli? Konj je vojski predvsem potreben, o uspešni uporabi motorjev za vojna dejanja nismo mi nikdar verovali. Prijatelji motorjev pa ugovarjajo: Na tisoči tvornic deluje noč in dan, da izdelata potrebne tisoče samogibnih voz in letal. Konjska vprega se nadomesti prav lahko z motorjem in izsledovanje sovražnika na konju se je umaknilo izsledovanju iz zračnih višin.

Konjenica ima dve veliki nalogi: Zakrivanje lastnih oddelkov in izsleditev sovražnikovega gibanja. Prvo nalogo morejo izvršiti samo konjeniške čete, drugo nalogo izvršujejo zdaj prvič letala. Res je, da so izvedli naši letalci slavna dejanja, ki tvorijo posebno poglavje v zgodovini svetovne vojske. Z letalom preletiš lahko v par urah daljave, katere prejeziš s konjem šele v dneh, letala lete lahko preko sovražnih vrst in udro lahko v sovražnikovo deželo, ako bi pa udrla konjenica v sovražno deželo, bi bila pač

Goriško bojišče: Spominski vodnjak na Grahovem.

zaj. — Na francoskem bojišču so se razvneli novi boji. Nemci so večinoma obdržali svoje postojanke. Pri Verdunu boji skoro vedno na istih prostorih. — V Dobruži med Donavo in Črnim morjem so bolgarske in nemške čete prekoračile rumunsko mejo. — Zepelini so napadli angleško obrežje.

vražnik obnovil ljute napade. Po večini vse zaman. — Bolgari z Nemci so zavzeli rumunsko trdnjavo Tutrakanj, ujeli 20.000 vojakov in zaplenili nad 100 topov.

kmalu ali pobita ali ujeta. Letalec ugotovi lahko, kje da stoji baterije, kam prevaža sovražnik čete in sploh gibanje sovražnikovo. Res. Ali vojska je rodila polno zvijač, s katerimi se zakrijejo baterije. Čete se skrivajo podnevu v gozdih in selih, tako jih ne more izpaziti letalec, če je tudi oborožen z najboljšim daljevidom, baterije se skrivajo med vozove, kozolce, grmovja in hiše na tako umeten način, da jih je težko izslediti iz višin. In tu se začne naloga, pri kateri se ni moglo doslej pogrešiti konjenice. Ona se prilagodi kraju, preišče gozdove in vasi, njo je težko prevarati, da bi ne izpoznala, da ni tu nedolžen kozolec, zid ali grm, sovražnik se ne more skriti pred njo in če izgubi konjeniški poizvedovalni oddelek tudi nekaj mož, nekaj se jih pa le prebije, da prineso poročilo. Marsikdo bo ugovarjal, češ, da se take forsirane ježe nadomeste lahko z motorji. Gotovo, nekaj teh poizvedovanj se odpravi tudi tem potom. Vseposod, kjer je bilo treba izpeljati kaj na sovražni zemlji, za sovražnikovim hrbtom, recimo če je treba razdreti most ali prekop, kjer se mora prej preleteti precejšen kos poti, so se obnesli težki motorji. Ni jim pa bilo vselej možno vrniti se k svojemu oddelku, ker so ti vozovi navezani na dobre poti in ker jih je izdajal njih drdrajoči ropot. Konjeniške patrole pa se ognejo lahko nevarnih poti in sel, v sili se skrijejo lahko v gozdih in mestih ali preplavajo reke in potoke. Tako se dopolnjujeta konjenica in letalci, drug je drugemu potreben, ker se zna vojska čim dalje bolj skriti pred letalčevimi očmi. Teoretiki so menili pred vojsko, da je kaj

trebe. Vprašanje, ki je sporno že več let, premikanje topov po avtomobilih, ni še rešeno v popolno zadovoljnost vojskovedij. Avstrijci imajo pač svoje motorne baterije, ki so se prav dobro izkazale.

Matuš Dula, vodja Slovakov, ob sedemdesetletnici. (Bil je predsednik shoda slovan. časnikarjev v Ljubljani.)

Iz tega se sklepa, da mora biti možno za lahke topove, ker je bilo mogoče za velike možnarje. Seveda bi bila samo malenkost, napraviti motorne vozove za lahke poljske topove (in tudi za težke havbice), ki bi naredili na dobri cesti 50 kilometrov na uro; motor, ki se ne utruji nikdar, bi prekosil seveda na takih dolgih poteh vsako konjsko vprego.

Kaj pa potem, če bi nehala nakrat gladka zidana cesta, če bi jo bil razkopal sovražnik in jo posadil s podkopi in ja-

lahki topovi pa morajo biti po potrebi zdaj tu zdaj tam, morajo dostikrat preko drni in strni; zato je konj za sedaj še neobhodno potreben. Torej konjev in motorjev, obojih nam je treba, čim več, tem boljše.

Zbirajte star papir!

Vsled pomanjkanja sirovin, ki so potrebne za izdelovanje papirja, so začeli razni faktorji stremeti, da bi se oddale velike množine že desetletja skrbno shranjenega popisanega papirja v tvornice za izdelovanje papirja, kjer bi se iz teh zalog potem napravil nov papir. Vsled požrtvovalnega mišljenja prebivalstva so imela ta stremjenja že lep uspeh. Nasprotno pa se ne sme prikrivati, da je mogoče dobiti med to zalogo papirja, ki jo ljudje z veseljem darujejo uničenju, marsikak papir velike vrednosti, ki bi zaslužil, da bi se ga spravilo; zato je začelo skrbeti merodajne faktorje, da bodo ljudje na ta način uničili tudi marsikak za zgodovino važen dokument. Posamezni arhivi in registrature, ki so pri tej priliki istotako pregledale svoje akte, so vsled obstoječih natančnih predpisov glede škartiranja obvarovane vsake resne škode. Drugače pa je pri registraturah velikih industrijskih podjetij in tvornic, ki so za gospodarsko zgodovino zelo važne, in pri rodbinskih dokumentih, katere ljudje shranjujejo že dolgo časa. Tu grozi nevarnost. Namen teh vrstic ni, da bi se oviralo upravičeno in potrebno »zbiranje starega papirja«, marveč se hoče le opozoriti, da se pazi pri oddaji starega papirja v papirnice, da bi se ne uničil oni papir, ki je vreden, da se ga spravi.

Seveda ni lahko presojati, ali ima ta »stari papir« zgodovinsko vrednost ali ne. V tem slučaju daje potrebne nasvete in pojasnila c. kr. arhivski svet (Dunaj I., Marc Aurelstraße 5), ki je vedno pripravljen, da po svojih organih brezplačno dožene, kaj se lahko uniči in kaj naj se še nadalje spravi.

Zmes.

Godba za druge. Lajnar, ves povezan okoli ušes, vrti svojo lajno ob oglu ulice. Gospa mu vrže dar v klobuk in vpraša z usmiljenjem: »Imate hudo trganje v ušesih, prijatelj?« — Lajnar: »Ušesa imam prav zdrava, zato jih zavežem, ker ne morem ves dan poslušati tega strašnega cviljenja.«

Profesor Mečnikov, ruski zdravnik-učenjak, svetovnoznani iznajditelj cepiva proti tifusu. Umrli je v Parizu.

naredno, če vzamejo konjem tovrno vprego in naložijo to delo motorjem. Še danes se meri motorjeva moč po konjski in motor mora opraviti toliko dela, kolikor ima konjskih moči; motor, ki ima za petnajst konjev moči, mora vleči ali voziti, kolikor bi vleklo petnajst konj, stori pa razmeroma še več. Motor, ki ima moči za petnajst konj, drvi lahko osemdeset kilometrov na uro, petnajst konj pa ne more nikdar prehiteti v tem času toliko pota. Druga pa je ta, da vleče petnajst konj lahko voz preko močvirja in grmovja, preko polja in čez jarke in za 45 stopinj navzgor, česar ne moreš z motorjem. Torej je mogoče delati z motorjem samo do neke gotove točke, ki ne preseže njegovih moči, konja pa prisiliš lahko za kratek čas, da dela preko svoje moči. Ker se prilagodi konj potrebam je neobhodno potreben za različne vojskine po-

Novi olomuški nadškof kardinal dr. Skrbensky.

mami? Ali pa, če je bil razstreljen most, ki vodi preko plitve in blatne reke z močvirnim obrežjem? Strelivo, baterije, tren, pa morejo preko vode, naj stane, kar stane. Močno se upro konji, vsaka žila je napeta, kite se nategnejo. Preko polja, v breg, preko reke in močvirja izvlečejo vozove in so o pravem času tam kjer je treba streliva in drugega. Motor pa bi obstal, vsaj za sedaj, kaj prinese prihodnost, tega ne vemo. Težke baterije so namenjene največ za obstreljevanje trdnjav, vozijo se navadno po gladkih cestah, zato jih prevaža lahko motor,

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrirana zadruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uradni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

- zalogo vsakovrstnega kolonialnega in specerijskega blaga;
- zalogo najboljših mlekarskih izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka;
- zalogo zajamčeno pristnega vina iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljše domače slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Spodnji Šiški št. 152);
- zalogo vsakovrstnih kmetijskih strojev. Strojnik vedno na razpolago;
- zalogo raznih močnih krmil, gnojil in modre galice.

Dogodbe.

Pohabljenci.

F. Bevk.

Povsod sem jih srečaval v velikih množinah, ob cestah in stezah, na božjih potih, sejmi, glavnih vhodih v mesta, ki so stali ob straneh, molili mimoidočim nasproti svoje pohabljene ude ter s skremženo žalostnim obrazom prosili milodarov, jokali, molili, tožili, da me je vedno nehote spreletelo neugodno čustvo, kot bi čul škripanje pile...

Najbolj mi je bil simpatičen majhen možiček, ki je sedel pred svojo lajno, na kateri je stala bela skledica, in s sklenjenima rokama na nekaj mislil. Kadar sem šel mimo, sem vrgel par krajcarjev v tisto skledico, da je zazvenelo. Možiček se je dvignil v hipu, prijel za ročaj vinte in zavrtel:

»Ime-e-el sem oči-i-,
so me oslepi-i-i-li,
ime-e-el sem ljudi-i-,
so me zapusti-i-i-li...«

Lajna se je glasila še dolgo za menoj... Ko mu je vrgel kdo drugi milodar, se je oglašila iznova s tisto tožečo pesmijo.

Nekdo je sedel na tleh v prahu z zvitimi nogami in molil z brezzobimi čeljustmi čudno spačenega obraza; jagode rožnega venca so s čudovito naglico polzele med prsti in vsakemu je pomolil klobuk. Kadar mu je kdo zagnal milodar, se je zahvalil s tem, da je začel moliti s hreščočim glasom, a kmalu zopet utihnil v polšepetanje.

Pred menoj je stal naenkrat upognjen človek, napolobrit, idiotsko se smehljajočega obraza, ki me je hotel z v stran nagnjeno glavo nekaj poprositi, pa se je samo smehljaj v sivih očeh in v vseh potezah, celo v kretnjah njegovega telesa je bil tisti smeh, v raztrganih čevljih... Ko je sprejel dar, ga je pogledal in se čudno priklonil, smejal se je glasno in šel proč, neprestano ogledujoč dar... v pritajenem hihitu se mu je treslo telo...

Tisti mož brez desne roke, z redko rujavo brado, svetinjo na prsni, debel, rdeč, zdrav, je bil ogaben. Spremljal je človeka, kot bi bil njegov prijatelj in niti odkril se ni, samo mohl je levico in našteval svoja dejanja, ki so presegala vsako človeško moč... Dar je del vedno v levi žep telovnika in dolgo zrl z zaničujočim pogledom za darovalcem.

Cel rod pohabljenec, raztresenih preko zemlje kot židje... Vsi z razgaljenimi udi, kot bi hoteli, ne vzbuditi usmiljenja, ampak nekaj očitati vsem mimoidočim, vzbuditi do nečesa stud, tožiti jih... Nekateri ljudje so hiteli mimo s pogledom naprej, z mislijo po opravkih in se niso zmenili zanje. Drugi so postajali, kremžili obraz iz usmiljenja in studa, izmotali počasi denar in ga dali, vsem tem, dobrim in slabim, molčečim, pojočim, blebetajočim molitve, govorečim izmišljene reči. Noseče matere so vztrepetale kot v neki bojzini in pogledale v drugo stran...

Nekoč je tudi mene spreletela groza... Na tleh je ležala kepa mesa in kosti, zavita v rdečo kožo in rujavo obleko. Prvi trenutek se ni dalo spoznati, če je to človek. Nog ni bilo videti. Iz tiste kepe je mohl nekaj, ki je bilo sicer podobno roki po svoji dolgoti, a samo z dvema čudnima izrastkoma, kot dva prsta, med katerima je držal klobuk. Sicer se je zdel kot brez okostja. Na tistem golem mestu, kjer imamo mi glavo, je čepelo nekaj strašnega. Eno oko je gledalo v svet in se čudno premikalo, a tam, kjer bi imelo biti drugo, je bila rdeča raztegnjena jamica. In še neka druga grozna

rdeča jama je bila na tisti kepi, v kateri se je premikal kos mesa, ki naj bi bil jezik, in en sam zob je sedel na nekem mestu, ki ni bilo podobno čeljustim niti zdaleč ne. Razločil sem tudi eno uho, lase v posameznih kosmičih... nosa, lic, brade, čela, vsega tega nisem mogel izpoznati in najti. Tista velika rdeča odprtina s kosom mesa kot jezikom in zobom se je premikala, zgibala, ne zapirala ne odpirala, ampak zgibala se je in je dajala nek čuden, grgrajoč glas...

Pred to kepo sta stali dve mali deklici in se stiskali druga k drugi, z uprtimi očmi v čudno bitje. Slednjič je ena izmed njiju pristopila in vrgla denar v klobuk. Sivo oko se je zganilo in pogledalo dar in potem deklici. Tista dva izrastka na udu, podobnem roki, sta prijela denar in ga dela v neko malhico na obleki. Pogled je zopet splaval na deklici in rdeča odprtina se je razširila grozno in po očeh bi bil kdo spoznal, da je to najbrže smeh.

»Kdo ga je?...«

»Kdo vé?« je skomignila starejša deklica, ki pa ni bila videti brihtnejša. »Povozil ga je voz... je padel... ga je v fabriki, ali... Kdo vé?...«

»Tako strašno! Jaz bi raje umrla...«

»Jaz tudi!«

»Žene ni nobene take... brez roke... noge... Kaj da ne?«

»Saj res, nobene...«

Pomolčali sta in ga gledali...

»Če ga je kdo nalašč... če je vedel... a?«

»Ne!... Glej, jaz se bojim!«

Kepa se je celo premaknila, kot bi hotela s silo dobiti svojo prvotno postavbo, govor, obraz. Grgranje se je povečalo in na očesu in na rdeči odprtini, ki se je spacičila še strašneje, je bil videti srd, ki ni mogel najti človeškega izraza, želja, ki se ni mogla razodeti... samo zgibalo se je, zgibalo, krčilo, stezalo v grozno sunkih.

Deklici sta se prijeli za roki in zbežali...

Da, to so taki ljudje, tak rod... Vsaka doba jih rodi svoje število teh neboljencev, da se trpinčijo v poroštvo kulture, in to je pač vseeno, ali sedé ob poteh, ali so v lepih, zanje zidanih palačah in ob dobri hrani in prostrežbi...

Sivo oko se je zdaj obrnilo do mene... bežal bi bil tudi jaz, bežal neizmerno daleč, da bi ubežal vsemu... predvsem pa grozi, grozi, grozi...

Ženitev.

F. Bevk.

Mlad, idealen človek se je ženil, in ko je peljal nevesto k oltarju, si je mislil:

»Koliko mladostnih neumnosti sem napravil, preden sem našel pravo pot, ki pelje v novo, plodonosno življenje. Moja družica bo vzor ženà, ideal, ki sem ga začrtal v svojem srcu in srečno našel... Najino življenje bo ne-sebično življenje dveh duš, ki ne čutita teles, skrajna harmonija, genija, ki plodita drug drugega, se dvigata, kot dve svetli zvezdi...«

Usmiljeni Samaritan.

»Kdo, kdo bi ga?... Saj se ne sme, ne sme... To bi bil najhudobnejši človek, najhudobnejši... Da bi... ne, Anka, kaj govoriš!«

»Ali ni tako hudobnih ljudi na svetu?«

»Ni jih! To bi ne bili ljudje...«

»Ne?... Ali, ali je ta še človek?«

»Pst!« —

Kepa se je ves ta čas nevoljno zgibala, čudna roka je mahala, kot bi hotela nekaj dopovedati, oko se je vrtelo, rdeča odprtina s kosom jezika je delovala in grgrajoči glas se je čudno zaganjal... Deklici sta se odmaknili.

»Kaj hoče? — Ali ne pridejo taki ljudje na svet, morda...?«

Ona pa je mislila:

»Do zadnjega trenutka sem dvomila, a zdaj pač lahko verjamem, da je moj in da mi ne uteče. Saj bo dober mož. Par slabih razvad ima sicer, a te mu bom odpravila sčasoma. Ljubi me, revček, neizmerno, in če me bo ubogal, mu bom radevolje povračala ljubezen... Le kakšni bodo najini otroci!... Kako me ona tam nevoščljivo gleda!...«

Ženinovi tovariši so mislili:

»Osel ti zabiti, ki jemlješ tako gosko! Ali je ta ženska zate? Niti hoditi ne zna! Med tem ko gre k oltarju, se ozira na levo... Kako se ti je le mogla prihliniti, da si se obesil nanjo,

ti, tako visoko leteči, izbirčni fant... Še obesil se boš, ko boš spoznal. Škoda zate!

Navzoče ženske pa so mislile:

»Uboga revica, kaj ti je bilo treba siliti v zakonski stan, v križe in težave? Poleg tega jemlješ tega lahkomiselnega človeka... Zakaj te Bog kaznuje? To boš jokala... Med je samo po vrhu, v sredini je grenkoba. Jokaj, jokaj, kaj se na smeh držiš, neumnica!...«

Po poroki pa je mislil on:

»Novo življenje pólje s tem trenutkom v meni, nova kri...«

Ona:

»Ah, zdaj je moj! Zdaj mi ga ne more iztrgati nobena sila na svetu!...«

Tovariši:

»Kako žalostno gleda, kot da išče vrvi, da se obesi na najbližje drevo. Tepec!«

Ženske:

»Zdaj ga neseš križ, neumnica! En očenaš za...«

Cerkev se je izpraznila — — —

Zdravstvo.

Za otročjo grižo je izvrstna pomoč koprivino cvetje, precvrto z jajcem na kaplji olja. Zdaj je še koprivinega cvetja, nabere se lahko in posuši. Najmanjši otroci seveda ne morejo uživati tega, Takim otrokom prepeci kurja črevca ali majarona na olju in naveži gorko, skuhaj malo janeža in dajaj otroku večkrat po žlički. Dobro je tudi, če mažeš otroka po črevih z janeževim oljem, ki se dobiva v lekarni. — Stolči žlico sladkorja in stopi z rumenjacom, tega daj večkrat po žlički, to redi in blaži bolečine v črevesih. Gomiličin čaj ne pomaga vselej. Zdaj dajajo marsikje grižnemu dojenčku večkrat po žlički ruskega čaja, seveda ne sme biti v čaju ruma. Pri hudi griži je treba poklicati takoj zdravnika, ki presodi tudi, kaj naj uživa dojenčkova mati. Ako otrok bruha, prevri pest gomilic na mleku ali namoči robec v gorkem vinu in naveži gorko na želodček.

Gospodinjstvo.

Angleško pecivo. Zgneti z žlico $\frac{1}{4}$ litra medu, $\frac{1}{8}$ litra kislega mleka, $\frac{1}{8}$ kg surovega masla, $\frac{1}{2}$ litra črne ali ovsene moke, 4 grame natrona in 8 gramov kremortartari, obdelaj testo toliko časa, da bo lepo, naredi majhne okrogle pogačice in speci pri polaganem ognju.

Nadev za gosjo pečenko. Olupi in razreži na kocke šest sirovih krompirjev in jih deni v mrzlo vodo. Na razbeljenem maslu prepraži par razsekanih kislih jabolk, peteršilja in čebule, timeza in pehtrana, muškatovega cvetja. Ko so jabolka prepražena, dodaj še razsekana gosja jetra, malo soli in popra, krompir. Prilij par žlic juhe; ko je krompir mehak, primešaj še dva rumenjaka in odstavi. Se nabaše mrzlo v gosjo ali drugo pečenko.

Drobiž.

Kaj trpijo ušesa v bitki. Pri peklenkem bučanju moderne bitke ga ni skoro moža v vojski, ki bi ne bil dobil bučanje in šumenje po ušesih, ki ga spremlja noč in dan. Večinoma preide to bučanje, ko se umirijo živci, včasih pa pride le do trajne škode. Najhujše je, če je eksplodirala granata v neposredni bližini. Pok in zračno gibanje povzročijo naglušnost, tišča-

nje in zvonjenje v ušesu, najhujša pri tem je naglušnost, ki preide lahko v popolno oglušenje. Bobnica je močno pretresena, nekaterim se pretrže in se začne gnojiti. Kjer gre po sreči, se pozdravi uho še precej hitro, ostane pa dlje časa občutljivo za ropot in šum. Človek, ki je stal v strašnem grmenju, ne more prenašati glasnih zvokov. Sicer sta navadno prizadeti obe ušesi, vendar bolj ono, na čigar strani je bila eksplozija. Mirna lega glave, otiranje rožmarinove tinkture okrog ušesa in po zatilniku pospeši lečenje. Po otiranju je treba ušesi obvezati.

Slovenci, darujte za goriške begunce!

Opasni lov. Na otoku Borneo ob Sandoškem jezeru imeli sta opici, dva velikanska Orang-Utana, svoje gnezdo. Gozd ob jezeru je bil postal strah domačinov, skoraj da si niso upali ob gozdu živeti več izpred svojih kolib, kajti komaj da so prišli pod drevo, je zgrabila tega ali onega močna opičina roka in bilo je po njem. Ta opica-velikanka ima orjaško moč, je gibčna in zvita. Lov na njo je težak in nevaren. Ko meniš, da je opica še na tem drevesu, se vrže ona z nepopisno brzino od veje do veje in te zagradi od čisto druge strani. Ona drči brez vsakega šuma nizdol vej, se drži z eno roko veje in z drugo prime svojo žrtev, ko jo je prijala, jo stisne k sebi in ji pregrizne vrat. Smrt nastopi takoj. Opica pa ni tako nevarna, kadar je enkrat na tleh, ker se ne more gibati tako hitro, njene krače so razmeroma prekratke in prešibke za njen težak život.

Glas o opičji dvojici, bila sta samec in samica, se je raznesel kmalu po okolici. Avstralski kupec, ki je kupoval živali za zverinjake, je poslal svojega lovca na otok. Domačini so ga sprejeli z velikim veseljem.

Lovec se je posvetoval z domačini in je napravil načrt lova na nevarno zver. Na dvajset metrov v bližini drevesa, na katerem sta bivala Orang-Utana, je dal nasekati drevesna debela tako, da je bilo treba le še poslednjega maha, da padejo. Nato se je približal lovec previdno drevesu z opicama. Ko je bil kakih deset metrov pred njim, zasliši grgrajoč grozeč glas in zagleda na drevesu največjo opico, katero je videl kedaj. Opica je ježila svojo rdečkasto dlako, kazala je grozeče svoje velike rumene zobe, godla je ježno in gledala srpo v lovca. Majer, to je bilo lovčevno ime, je moral ustaviti domačine, ki so hoteli kar zbežati, opozarjal jih je, da ne napada opica nikdar več ljudi vkup. Opica se je zagnala na svoje gnezdo drevo in prenesla je svojo jezo na svojo tovarišico. Videlo se je obe opici, puhajoči in strašni, kajti spodnje veje drevesa so bile odlomljene. Majer je bil sledil opici z napetim petelinom. Opazil je, da je samica ravno tako velika kakor samec; ko je ona zagledala lovca, se je začela dreti na tako prečuden način, da so trepetali domačini. Morda je klicala na pomoč. Majer je dal znamenje, in drevesa okrog opičinega doma so padla. Ob tem ječajočem ropotu sta si zakrili opici z rokami glavo. Nato so nagradili domačini suhega vejevja pod drevesom in so zakurili. Ko je pregnal dim opici na vrh drevesa, so jeli domačini sekati deblo, drugi so pripravili zelo močne mreže.

Drevo se je nagnilo. Tesno objeti, obupno kričé, sta padli opici raz drevo, lovec so priskočili in so zadržili vsakega posebej z mrežo. In zdaj se je začela ljuta borba. Samcu se je posrečilo, da je izvlekel roko iz zadržge, da je segel z njo izven zank in zagrabil Majerja za koleno. Vlekel ga je k sebi. Lovec je prijel hitro vejo in je klestil po besni živali, pa naredilo je škrt — in koleno je bilo zlomljeno. Domačin je priskočil, tolkel je s kijem po opičini glavi in zver je izpustila Majerja in se je lotila njegovega branitelja, pregrizla mu je vrat in zlo-

mila mu je hrbtenico. Zopet je priskočil mož tovarišu na pomoč, opica pa, ki si je bila tačas oprostila obe roki, je potegnila tega k sebi in mu je zdrobila kosti. Nato je planilo več mož s kiji nanjo in toča udarcev je vendar omamila in umirila opico. Tačas so se borili drugi s samico, ki je ubila mahoma dva moža in je ranila tretjega.

Majerja je obvezal domačin in dal mu je neke zdravilne pijače. Prenesli so ga v mesto v bližini, kjer ga je zdravil holandski zdravnik; za Majerjem so prišli čez štiri dni tudi njegovi hlapci z ukročenima opicama, katere so zaprli v zdravnikov ograjeni vrt, dokler ju niso poslali preko Singapore v Evropo.

Smrti sel. Slavni profesor Hetinger je predaval kakor navadno. Šlo je na jesen, veter se je igral s trtinim vejevjem ob oknu, utrgal je veli list in ga je prinesel naravnost na profesorjev kateder. Profesor je hipoma obmolnil, vzela je list, ga motril zamišljeno in rekel poslušalcem: »Dragi prijatelji, smrt mi je pisala pismo.« — Veli list v roki, je govoril mnogo o smrti, razlagal je njeno potrebo, njen naravni prihod in omenil še, kako ima večina ljudi slutnjo smrti, ona mu pošlje svoje pismo, kakor je rekla v pravljici zdravniku čudodelcu: »Kaj se ti nisem naznanila?« — Poslušalci so bili ginjeni, niso pa mislili, da je bilo profesorju potreba, misliti toliko na smrt, če je prinesel veter veli list na njegovo mizo... Čez teden dni so spremili isti poslušalci svojega profesorja do vrat nam neznane dežele.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrouana zaodruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uradni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

- zalogo vsakovrstnega kolonijalnega in specerijskega blaga;
- zalogo najboljših mlekarskih izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka;
- zalogo zajamčeno pristnega vina iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljših domačih slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Spodnji Šiški št. 152);
- zalogo vsakovrstnih kmetijskih strojev. Strojnik vedno na razpolago;
- zalogo raznih močnih krmil, gnojil in modre galice.

Knjigoveznica

Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani

Kopitarjeva ulica št. 6

priporoča

originalne platnice

za

Ilustrirani Glasnik

V delo se sprejema že sedaj, a izvršilo se bo šele po končani vojni.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani
Odgovorni urednik Josip Klovar.